

ønsker en Sag inddraget i den politiske Strid, er Meningen naturligvis ikke den, at de, der have en bestemt politisk Opfattelse, et bestemt Syn paa Menneskelivet, skulde aflæde sig denne, naar de omtale saa vigtige Spørgsmaal som Skolevesenet. Det, man har ønsket, er at komme ud fra den Tilstand, hvorunder vi have levet, at man af politiske Hensyn slet ikke har villet behandle en Sag, idet man enten har tiet den til Døde eller begravet den i et Udvalg. Man har ment, at Spørgsmaalet var af saa stor Betydning og i Virkeligheden havde en saadan Interesse for de forskjellige Partier, at man vel uden Hensyn til, hvem der var Minister, eller andre Punkter, der vare de forskjellige Partier imellem, kunde indlade sig paa en alvorlig Forhandling, saa man kunde komme til Klarhed over den almindelige overveiende Mening med Hensyn til, hvilken Vej Folkethinget kunde ønske at gaa i sin Reform, saaledes at der forelaa bestemte, klare Anskuelser, hvorpaa der saa fra de forskjellige Sider kunde arbeides videre for at komme til et endeligt Resultat. Dette har fornøstigtvis været Meningen, og det, tror jeg, har været fuldt berettiget. — De ærede Medlem fremstillede sig som fuldstændig Modstander af det nuværende System. Man mente imidlertid, at man ikke vilde kunne komme bort derfra, ikke faae noget Nyt, og derfor skulde man helst helt lade være at gjøre Noget. Det er ganske vist en Fremgangsmaade, som taktisk kan være ganske klog, men som jeg ikke tror er hensigtsmæssig, nemlig at man, fordi man ikke vil gaa den foreslaaede Vej, helst vil forhindre enhver Forbedring af det Bestaaende, idet man gaar ud fra, at en saadan vanskeliggjør en Omstyrting af det Bestaaende, eftersom den store Udgift, Forbedringen medfører, vil gjøre det vanskeligt senere at gaa en helt anden Vej. Men mig forekommer dette ikke at være — jeg vil ikke bruge noget stærkt Udtryk — en ganske rigtig Fremgangsmaade. Jeg tror, at man i det politiske Liv maa bestemt udtale sine Anskuelser, hævde dem og saa se, hvilken Mening der kan blive den overveiende. Nu er det vist erkjendt fra alle Sider, at den Skolelov, vi, efter at den var forberedt i nogen Tid, fik i 1814, og som naturligvis bærer stærke Præg af den Tid, i hvilken den er fremkommen, i mange Henseender kan trænge til en Forandring, som er mere stemmende med den Udvikling, Landet siden er undergaaet, og at den fremdeles, som fremkommen paa en Tid, hvor vort Folk var udmattet baade i pekuniær og i aandelig Henseende af Livens Tryk, stiller Forbringerne saa lavt som muligt, saa at den nu trænger til en virkelig Forbedring og Udvikling. Dette er erkjendt fra alle Sider, og det er ogsaa derfor, at jeg tror, at den overveiende Del i Virkeligheden ønsker, at man maatte komme til en Udvikling af vort Skolevesen. Nu er der en mærkelig Rjendsgjerning, som ogsaa det ærede Medlem

hentydede til, og det er den, at, medens man her fra en vis Side søger at fremstille Skoletvangen som noget aldeles uføreneligt med den frie Tilstand, i hvilken vi bevæge os, og med en virkelig god Undervisning, har Demokratiet i alle andre Lande optaget netop denne Retning i sit Program. Det ærede Medlem udtalte, at han mente, det beroede paa en misforstaaet Overtro paa Statens Gøne til at kunne gjøre noget Afgjørende paa dette Gebet. Jeg tror, at det ærede Medlem maa kjende meget Lidet til de Forhold, som have fremkaldt disse Bevægelser andeisteds, naar han har kunnet udtale dette. Det er ikke blot, som han selv nævnte, Tilfældet i Frankrig, hvor der for Næsten er det Særegne, at det samme Parti, som vil have Undervisnings- eller Skoletvang, netop er det, som søger at arbejde paa Decentralisation og imod den Centralisation, der ellers har gjort sig gjældende i Frankrig. De Samme, der ville have Decentralisation i andre Forhold, ville paa dette Punkt have Skoletvang. Men lad det nu end gaa med Frankrig, ogsaa i England, hvor man virkelig ikke har nogen misforstaaet Overtro paa Statens Gøne til at kunne udrette noget Afgjørende. — tvertimod —, og hvor Udviklingen er gaaet i den Retning, at overlade til de enkelte Samfund og Indvidder saa Meget som muligt og kun, hvor det er yderst nødvendigt, at lade Staten træde til. — ogsaa der have de mest fremragende Mænd hævdet Nødvendigheden af at gaa den Vej. Selv i Nordamerika har der været sig Stemmer for den, som paa sine Steder ogsaa have ført den igjennem — ikke at tale om Schweiz. Paa den anden Side har der, hvor Skoletvangen er herskende, ikke, med Undtagelse af her i Danmark, viist sig nogen fremtrædende Tilbøielighed til at gaa bort fra den. Selv paa Steder, hvor Skoletvangen er af en saadan Natur, at jeg ikke finder den heldig, selv der har denne Bestræbelse dog ikke fundet Sted. Alt det tyder dog hen paa, at det maa være noget ganske Andet, der ligger til Grund for denne Anskuelse end „misforstaaet Overtro“; at tro dette er virkelig at komme overmaade let fra det. Nei, Skoletvangen er kommen ganske ligesom, fordi man har erkjendt, at det, at overlade denne Sag til den Enkelte, hvad enten man nu vil sige Familien eller Indvidet, har viist sig utilstrækkelig. Det er netop en Erkjendelse af, hvorledes det stiller sig i det virkelige, praktiske Liv, der har gjort det nødvendigt, naar man vil sørge, ikke for de Rige og Fornemme, thi de kunne nok skaffe deres Børn den fornødne Undervisning, men for den store arbejdende Befolkning, at man da i denne Befolknings Interesse og den fremtidige Arbejderstands Interesse gaar den Vej, som anvises ved Skoletvangen. Det er dog Noget, som ikke kan benægtes, at der overalt i Samfundet findes mindre